

De opvang van kandidaat politiek vluchtelingen in onthaalcentra

Reeds geruime tijd was de Vereniging der Vlaamse Onthaalhuizen bezorgd over de opvang en het onthaal van de kandidaat-vluchtelingen in België. Bij de overheid echter heerste de grootste stilte over deze problematiek. Doordat er nooit een globaal beleid gevoerd werd met betrekking tot de vluchtelingen was het mogelijk dat er zulke akute noodsituatie ontstond. De VDVO had echter reeds lang haar standpunt bepaald in deze aangelegenheden en er werd reeds geruime tijd in samenwerking met het Belgisch comité voor hulp aan vluchtelingen aan een globaal onthaalplan gewerkt. Nu echter de regering collectieve verblijfplaatsen aan de kandidaatvluchtelingen ter beschikking stelde, groeit de vrees bij de VDVO en de onthaalcentra dat deze noodoplossing een vaste plaats in het onthaalbeleid gaat krijgen, waardoor de internationale garantie op een menswaardig onthaal, ons inziens, in het gedrang komt. We vinden het dan ook belangrijk dat ons onthaalplan bekendheid krijgt, zodat men een zicht krijgt op hoe het onthaalbeleid ook anders en humaner kan.

Het vluchtelingenonthaal in een noodsituatie ...

Dat het onthaal van kandidaat-vluchtelingen spaak gelopen is, ligt grotendeels aan het stijgend aantal asielzoekenden en de trage erkenningsprocedure, waardoor de opvangmogelijkheden verstopt geraakten, maar ook aan het feit dat de regering nooit een onthaalbeleid gevoerd heeft. Het Belgisch comité voor hulp aan vluchtelingen (BCHV), dat tot dusver instond voor het onthaal van de kandidaat-vluchtelingen, kon de opvang van deze vreemdelingen niet meer aan. Dit comité heeft de regering dan ook gevraagd haar verantwoordelijkheid op te nemen en maatregelen te treffen. Door het optreden van Mevr. Miet Smet, staatssecretaris voor leefmilieu en maatschappelijke emancipatie, is de akute nood tijdelijk verdwenen. Na een verblijf te Heverlee en te Brasschaat zijn de kandidaat-vluchtelingen nu in Westende ondergebracht. Dit is echter ook weer een tijdelijke oplossing, want einde maart zullen de vluchtelingen het centrum te Westende moeten verlaten.

... en de onthaalhuizen

Dat het BCHV voor december '85 de opvang van de vluchtelingen kon verzorgen, was deels te danken aan de medewerking van de Vlaamse onthaalcentra. In 1985 werden in de Vlaamse en Brusselse onthaalhuizen meer dan 750 opnames van kandidaat-vluchtelingen gerealiseerd, waarbij ongeveer 500 aanvragen van het Belgisch comité of één van haar leden-organisaties kwamen. Dit wil zeggen dat ongeveer 1 op 8 opnames in onthaalcentra in 1985 een kandidaat-vluchteling betrof. Wanneer niet op een aanvraag ingegaan werd, (er waren meer dan 1.200 aanvragen tot opname van vluchtelingen), was dit voornamelijk omdat het centrum volzet was of omdat er geen instelling werd gevonden die wou instaan

voor de financiering van het verblijf. De financiering was dan ook één van de grootste problemen waarmee de opnames van de kandidaat-vluchtelingen gepaard gingen. Andere belangrijke problemen waren de taalbarrière, de moeilijke integratie in het publiek van het onthaalcentrum en vooral de geringe mogelijkheden tot doorstroming.

Het onthaalplan: basisprincipes ...

Door de confrontatie met het vluchtelingenvraagstuk en de problemen die het onthaal met zich brengen, het stijgend aantal aanvragen en het ontbreken van een beleid vanwege de overheid, voorzagen de Vereniging der Vlaamse Onthaaltehuizen (VDVO) en de onthaalcentra dat er een noodsituatie moest ontstaan, wanneer niet spoedig tot een globaal onthaalbeleid werd overgegaan. Daarom werd in overleg met het BCHV, een onthaalplan uitgewerkt dat een menswaardige en efficiënte opvang en integratie van de vluchtelingen moet mogelijk maken. Het plan is gebaseerd op twee basisprincipes. Het onthaal moet zich binnen een concrete leefomgeving afspelen, en de eigen dynamiek en de mogelijkheden van de vluchteling moeten gevaloriseerd worden.

Het plan omvat drie fasen.

In een eerste fase moet een crisisopvang worden voorzien voor de kandidaat-vluchtelingen die in België toekomen en hier geen onderdak kunnen vinden bij vrienden of familie. De onthaalcentra zijn bereid deze eerste opvang te garanderen, op voorwaarde dat het verblijf beperkt blijft tot ± 6 weken. Hier wordt niet alleen de elementaire behoefte aan kost en inwon opgevangen, maar gebeurt ook de initiatie in het leven van elke dag.

Daarna zouden de vluchtelingen, in een tweede fase een onderdak vinden in zogenaamde transithuizen, en dit tot er over hun erkenning een beslissing geveld is. Deze transithuizen zijn klein van opzet en gespreid over het ganse land. Deze spreiding zal integratiebevorderend werken en voorkomen dat de vluchtelingen blijven hangen in de anonieme marginaliteit van de grootstad. Bovendien wordt de draaglast over de ganse onthaalgemeenschap verdeeld, zodat deze zich minder bedreigd zal voelen. De spreiding gebeurt best zo ruim mogelijk, maar mag er niet naar streven de vluchtelingen te isoleren en aldus hun eigenheid en originele inbreng aan te tasten. In de transithuizen zal aan systematische integratieopbouw gewerkt worden. De nadruk zal hier liggen op zelfredzaamheid, verantwoordelijkheid en autonomie.

Ook deze fase is slechts tijdelijk, maximum zes maanden. De bedoeling is dat de vluchteling eens hij het statuut verworven heeft, op eigen benen kan staan, een eigen woning betreft, werk vindt, ... Desgewenst zal zelforganisatie aangemoedigd en ondersteund worden, maar niet langer door de Belgische buitenlander gestuurd.

... en de konkrete uitwerking

Met het huidige aantal aanvragen en op voorwaarde dat de erkenningsprocedure tot zes maanden teruggebracht wordt, zijn er 180 plaatsen in de onthaalcentra nodig voor de eerste opvang. Dit wil zeggen in Vlaanderen en in Brussel-hoofdstad 120 plaatsen. Deze zijn reeds voorhanden. Er moeten 500 plaatsen ge-

creëerd worden in transithuizen, dit wil zeggen, naar bevolkingsgrootte gespreid, in Vlaanderen 280, in Brussel 55 en in Wallonië 165 plaatsen. In deze transithuizen komen enkel vluchtelingen uit de onthaaltehuizen, zodat de doorstroming verzekerd blijft. Bij wijze van voorbeeld werd reeds een start genomen met de oprichting van deze transithuizen. Zo beschikt men in Sint-Niklaas reeds over zes plaatsen en in Gent werd ook reeds een huis gevonden, terwijl de sociale verhuurkantoren van Antwerpen en Brussel ook hun medewerking toezegden en momenteel op zoek zijn naar bruikbare woningen. Deze organisaties engageerden zich nadat het BCHV beloofde dat zij de inrichtingskosten op zich zou nemen, en personeel zou aanwerven om kandidaat-vluchtelingen te begeleiden. De spreiding van de transithuizen gebeurt per arrondissement, maar met een zekere soepelheid opdat geen vluchteling geïsoleerd zou worden in een klein arrondissement.

Voorwaarden voor een vlot onthaal ...

We zijn ons ervan bewust dat dit plan geen onmiddellijke oplossing kan bieden voor de huidige akute noodsituatie, vermits voor de uitwerking tenminste een termijn van zes maanden moet voorzien worden. Anderzijds echter, kan een humane en efficiënte opvang en integratie slechts door een beleidsplan op lange termijn mogelijk gemaakt worden. Het scheppen van de nodige infrastructuur is dan ook een noodzakelijke voorwaarde opdat we in de toekomst niet meer voor zulke dramatische situaties zullen te staan komen. Een tweede, even belangrijke voorwaarde om tot een beter onthaal te komen is de verkorting van de erkenningsprocedure. Momenteel kan het tot 2 jaar duren vooraleer er over iemands aanvraag beslist is.

... om massabehandeling te vermijden

Met BCHV vroeg de regering onlangs enkele honderden plaatsen te voorzien voor K.V. Door gebrek aan doorstromingsmogelijkheden, was er immers een verstopping van de crisisplaatsen in de onthaalcentra ontstaan zodat een aantal K.V. nergens meer ondergebracht konden worden. Improvisoir werden ze in een kazerne gelogeed. We begrijpen dat in deze noodsituatie een grootschalige opvang de enige mogelijkheid was om te voorkomen dat de vluchtelingen op straat zouden staan. We voorzien echter problemen, wanneer de overheid deze collectieve opvang een vaste plaats gaat geven in het onthaal van de vluchtelingen.

Het gebrek aan privacy, het gebrek aan zinvolle tijdsbesteding en het samenbrengen van verschillende nationaliteiten moet ongetwijfeld tot spanningen leiden.

Bovendien staat het een vlotte integratie in de weg en zullen enkele steden de totale last te dragen krijgen, wat ook de kans op toenemende racistische tendenzen doet ontstaan. Door een kleinschalige en gespreide infrastructuur, zoals voorzien in ons onthaalplan, worden deze problemen grotendeels vermeden. De opvang zal een persoonlijker karakter hebben en meer uitnodigen om het lot in eigen handen te nemen. De integratiemogelijkheden zijn groter en de ganse samenleving zal meer betrokken zijn bij de vluchtelingenproblematiek. Er is meer

kans op privacy, wat noodzakelijk is gezien de psychische ontredde-
ring die zich bij vele vluchtelingen voordoet. Er wordt ghettovorming vermeden en de tran-
sithuizen sluiten ook meer aan bij de gebruikelijke huisvestingsvormen, wat
weer eens de integratie bevordert. Tenslotte kunnen ook de verschillende natio-
naliteiten gescheiden opgevangen worden, wat eventuele onnodige problemen
vermijdt.

Tenslotte willen we er op wijzen dat de onthaalcentra en de VDVO met dit plan
slechts hun standpunt inzake deze problematiek willen aangeven en tonen in
welke richting er aan een onthaalbeleid moet gewerkt worden. De konkrete uit-
werking echter behoort tot de verantwoordelijkheid van het BCHV en de rege-
ring. We vragen de regering dan ook zo vlug mogelijk deze leemte in haar beleid
op te vullen, waarbij ze voor ogen moet houden dat ook België de internationale
verdragen betreffende de vluchtelingenproblematiek ondertekend heeft, en dat
deze een menswaardig onthaal in het gastland verzekeren.

Vereniging der Vlaamse Onthaaltehuizen v.z.w.